

MADÁCH IMRE
TRAGEDIA OMULUI

TRADUCERE DE OCTAVIAN GOGA
EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ, BUCUREȘTI, 1964

[...]

TABLOUL XIII • În haos

(Haosul. În depărtare se vede un sector de pământ, micșorându-se din ce în ce, până ce dispare între stele. Ceață care se întunecă, până devine beznă. Adam, moșneag, zburând cu Lucifer.)

ADAM

Ăst zbor nebun, răspunde-mi, unde duce?

LUCIFER

Nu te-ai dorit tu, dezbrăcat de humă,
În sfere-nalte să pătrunzi, acolo
Unde spuneai că glas de înrudire
De la un duh ai deslușit...

ADAM

E drept,
Dar nu-mi credeam atât de rece calea.
Pustiu e tot, și-atâta de străin,
Ca drumul unui făcător de rele...
Două simțiri în pieptul meu se luptă:
Eu văd ce-ngust e lutul care-nchide
Pornirea mea de zbor în alte lumi.
Aș vrea să scap din cercul lui, dar, vai,
De dor eu plâng, căci doare despărțirea.
Ah, Lucifer! Privește înapoi...
Întâi pierdurăm florile din ochi,
Apoi frunzișul tremurat din codri;
Priveliștea - atât de colorată -
Îmi pare-acum pustie, fără rost.
Ce ne mișca, s-a șters în drum, și stânca
Pare zgulită-n mușunoi nătâng...

Iar norul plin de trăsnet, socotit
De cei de jos un glas sfințit din cer,
S-a subțiat în aburi nevoiași...
Unde-i întinsul mării care urlă?
Un petec sur pe globul ce, rotind,
Se pierde-acum în droaia de tovarăși...
Aci a fost întreagă lumea noastră...
O, Lucifer, și ea s-a dus... și ea...
Răspunde-mi, oare trebuia s-o pierdem?...

LUCIFER

Se schimbă tot, privit din înălțime.
Întâi se pierde farmecul, apoi
Mărimea, forța, până ce rămâne
Temeiul rece îngrădit în cifre.

ADAM

În urma noastră stelele rămân
Și nu simt țintă, stavilă nu simt.
Ce prețuiește viața fără luptă,
Fără iubire?... Înghețăm, Lucifer!

LUCIFER

Dacă-i sfârșită vitejia ta,
Să coborâm la jocul din țărână!

ADAM

Eu nu ți-am zis! Eu vreau tot înainte!
Până se rup, numai atât mă dor
Pripoanele ce de pământ mă leagă.
Dar, vai, ce simt? Răsufletu-mi se-oprește,
Putere n-am și mintea mi se-ncurcă.
Să fie-aievea basmul lui Anteu,
Ce doar atât putut-a să trăiască
Cât s-a atins de pravul pământesc...

SPIRITUL PAMÂNTULUI

Adevărat... Mai mult e ca un basm...
Tu mă cunoști, sunt duhul pământean;
În sufletul tău viața mea răzbate...
Vezi, pân-aici hotarul meu se-ntinde.
Tu vei trăi, de te întorci din drum,
Te prăbușești, de vrei să urci mai sus,
Ca viermele ce-n picurul de ploaie
Se zvârcolește... căci pe seama ta
Pământu-i acest strop...

ADAM

Zadarnic vrei
Să mă înfrici, eu te înfrunt... doar trupul
De mi-e al tău, cu sufletul rămân.
Nu au hotar ideea și-adevărul,
Ce mai întâi s-au plăsmuit ca lutul
În care dorm materiile tale...

SPIRITUL PĂMÂNTULUI

Biet muritor supus deșertăciunii!
Încearcă-te, și groaznic vei cădea.
Mai vechi socoți mirosul decât crinul
Și mai întâi e forma decât trupul?
Și după rază, soarele tu-l crezi?
De ți-ai vedea, vai, sufletul pribeag
În haosul fără hotar, cum cată
Un înțeles și-o formă de-ntrupare,
Cum se trudește în zadar, și-apoi
Cât de străin e-n toată lumea asta;
Cum stă prostit, nesimțitor în urmă, -
Te-ai îngrozi... Căci orișice cuprinzi
Și tot ce simți cu-a inimii bătaie
Nu e decât purcederea ascunsă
Ce-au hotărât o seamă de materii,
Căroră tu pământ le zici, și cari,
De s-ar schimba, și tu te-ai prăbuși...
Frumosul doar, urâtul și norocul
Și iadul tău, din duhul meu sunt smulse,
Și-mprejmuiesc moșia ta îngustă...
Ce-aici socoți tu adevăr etern,
E-n altă lume poate-o nebunie,
Și e firesc ce-ți pare utopie...
Povară nu-i, ființă nu se mișcă,
Idee-i poate aerul de-aici,
Și-i sunet poate raza de la noi,
Și planta noastră-acolo e cristal...

ADAM

Nu mă oprești. Mai sus, mai sus mă-ndeamnă
Azi sufletul...

SPIRITUL PĂMÂNTULUI

Adame! E aproape
Sfârșitul tău, întoarce-te-napoi.
Poți să ajungi puternic pe pământ,
Dar, desfăcând din cercul nostru mare
Ființa ta, nu-ndură Dumnezeu

De fața lui să te apropii. Cazi,
Căci fulgeră micimea ta...

ADAM

Și-apoi
Nu-mi strică moartea planurile mele?

SPIRITUL PĂMÂNTULUI

Vai, nu rosti în țara mea de duhuri
Acest cuvânt al unei vechi minciuni:
De glasul lui s-ar îngrozi o lume...
Doar moartea ta pecete e, sfințită,
Și Dumnezeu o ține pentru sine.
Nici măgul rupt din al științei pom
N-a izbutit pecetea s-o desfacă.

ADAM

Eu o desfac...
(Zboară mai departe. Adam, cu un țipăt, încremenește.)
M-am prăpădit acum...

LUCIFER (Râzând.)

A biruit minciuna mea bătrână.
(Împinge pe Adam în haos.)
În haos dar pluti-va pe vecie
Păpușa asta, astrul nou, ce poate
Pe seama mea o viață va rodi...

SPIRITUL PĂMÂNTULUI

E fără vreme bucuria ta!
El altă lume-abia dac-a atins.
A, nu-i ușor din țara mea să scapi...
Te cheamă glas de-acasă, cunoscut,
Ridică-te, copilul meu...

ADAM (Venindu-și în fire.)

Din nou
Trăiesc... O simt... O simt... Căci iarăși sufăr...
Dar dulce e și suferința asta...
Căci groaznică-i nimicnicia morții...
Ah, Lucifer... Mă du iar pe pământul,
Pe martorul atâtor lupte sterpe,
Din nou să lupt, și fericit voi fi...

LUCIFER

Și tot mai crezi, de-atâtea ori înfrânt,
Că lupta nouă are vreun folos?

Că lupta nouă ținta-ți împlinește?...
O,-n adevăr, ăst suflet de copil
Azi omul doar mai poate să-l păstreze...

ADAM

Nu mă atrag închipuiri nebune,
Eu țelul știu că n-am să mi-l ajung.
Dar nu-i nimic! Ce-i ținta împlinită?
Sfârșit de luptă, moarte este ținta,
Dar veșnică întrecere e viața
Si însăși lupta-i ținta omenirii...

LUCIFER

În adevăr, frumoasă mângâiere..
De-ar fi măcar ideea luptei mare.
Dar mâine râzi de truda ta de azi;
Ce te-ndemna, o jucărie-ți pare.
În apăsarea libertății moarte
N-ai sângerat odat' la Chaeronea
Și-ai stat apoi, cu Constantin alături,
Domnia lumii să-i întemeiezi?
Nu te-a răpus martiriul credinței,
Ca, mai târziu, cu armele științei,
Credinței însăși dușman să-i ajungi?

ADAM

Adevărat, dar, orișicât de-ngustă,
M-a-nsuflețit de-a pururea ideea.
M-a ridicat, și sfântă deci a fost.
E tot atât... În formă de știință,
De libertate, poftă de mărire,
Sau dacă-n semnul crucii s-a ivit,
C-un pas a dus pe oameni mai departe.
Deci înapoi la luptă, pe pământ...

LUCIFER

Azi nu mai știi ce-a prevestit savantul
Ce-a socotit că-n patru mii de ani
Îngheață tot, și lupta se oprește...

ADAM

Așa ar fi, de ne-ar lipsi știința...
Dar simt și știu că noi vom birui.

LUCIFER

Și-apoi găsi-vei luptă și putere
În lumea ta ciudat meșteșugită,

Din teorii răzlețe-nfiripată,
Cum ai văzut-o-n drumul tău deunăzi?...

ADAM

Se schimbă tot și greșurile pier,
Răsar pe urma țintei împlinite
Alte idei, ce viața-mprospătează.
Dar noi pe veci să ne grijim pământul...
Mă du, mă du... Să coborâm degrabă,
Căci vreau să știu ce-nvățătură nouă
Mă va-ndruma pe drumurile ei,
Pe cel pământ nepieritor!...

LUCIFER

Să mergem!